

Razkritje listin v programu prizanesljivosti – vpliv zadeve Pfleiderer in Donau Chemie

1. Uvod

Program prizanesljivosti (leniency program) je bil v slovenski pravni red vnesen s sprejemom Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence (v nad.: ZPomK-1),¹ ki je pričel veljati 26. 4. 2008, z namenom lažjega odkrivanja skritih kartelov. Uvedbo in ureditev tega programa v Republiki Sloveniji (v nad.: RS) je spodbujala Evropska Komisija (v nad.: Komisija). V Evropski uniji (v nad.: EU) je bil program prizanesljivosti uveden leta 1996 z izdajo Obvestila Komisije o odpustitvi ali znižanju kazni v kartelnih zadevah.² Obvestilo je bilo leta 2002 nadomeščeno z Obvestilom Komisije o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah,³ leta 2006 pa z novim Obvestilom Komisije o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah (v nad. Obvestilo),⁴ ki velja še danes.⁵

V RS je ta materija urejena v ZPomK-1 in Uredbi o postopku odpustitve in znižanja globe storilcem, ki so udeleženi v kartelih (v nad.: Uredba).⁶ Že ob uveljavitvi tega programa so se v RS pojavili pomisleki. Program prizanesljivosti je idealen v teoriji. Pojavi pa se vprašanje, kako bo deloval v praksi. Njegovo učinkovito delovanje je pogojeno s pridobitvijo trdih materialnih dokazov. Za pridobitev takšnih dokazov pa je potrebno sodelovanje podjetij. Postavi se vprašanje, kako podjetja spodbuditi in motivirati za sodelovanje v programu prizanesljivosti. Odgovor na to je preprost, in sicer podjetje mora imeti večjo korist od sodelovanja s konkurenčnim organom, kot pa jo ima zaradi sodelovanja v kartelu. Dober program prizanesljivosti bo podjetjem ponudil korist ter konkurenčnim organom zagotovil podatke, ki jih potrebujejo. V RS dvom, da je trenutni program prizanesljivosti uspešen, povzročajo nekatere sistemske pomanjkljivosti. Pomanjkljivosti so v diskreciji konkurenčnih organov pri

¹ Uradni list RS, št. 36/2008, 40/2009, 26/2011, 87/2011, 57/2012, 39/2013 – Odl. US, 63/2013 – ZS-K in 33/2014).

² UL C 207, 18. 7. 1996, str. 4–6.

³ UL C 45, 19. 2. 2002, str. 3–5.

⁴ UL C 298, 8. 12. 2006, str. 17–22.

⁵ Komisija je Obvestilo večkrat spremenila. S sprejemom prvega Obvestila leta 1996 pa do sprejema drugega leta 2002 je prejela več kot 80 prošenj. Med leti 2002 in 2005 pa 165. Na podlagi teh primerov je Komisija uvedla določene spremembe, ki pomenijo razvoj programa prizanesljivosti (Bratina T., Prizanesljivost Evropske komisije in Urada RS za varstvo konkurence, Pravna praksa, 2007, št. 2., str. 9).

⁶ Uradni list RS, št. 112/2009 in 2/2014.

odločanju o zmanjšanju ali odpravi kazni za podjetje, ki izda kartel oz. se samoovadi, prenizki stopnja tveganja za udeležence, da bo njihovo kartelno ravnanje odkrito in sankcionirano, ter v slabi informiranosti podjetij.⁷ Podjetje, ki se odloča za samoovadbo, pretehta slabe in dobre vidike programa prizanesljivosti in posledice, ki lahko sledijo.

Negativna posledica je lahko prav to, da splošna javnost izve za kartel, kar pomeni, da lahko odkritju kartela sledijo odškodninske tožbe. Za uveljavljanje odškodninskih zahtevkov tretje osebe potrebujejo dokaze. Program prizanesljivosti podjetju omogoča znižanje ali odpravo kazni, ne nudi pa mu imunitete pred civilnopravnimi posledicami, torej pred odškodninskimi zahtevki zaradi omejevanja konkurence. Vprašanje je, ali lahko konkurenčni organ razkrije listine, ki jih je pridobil v programu prizanesljivosti oz. če je njegova dolžnost, da te listine razkrije. Sodišče Evropske unije (v nadal.: Sodišče EU) je o tem odločalo v zadevi *Pfleiderer*⁸ in *Donau Chemie*.⁹

2. Program prizanesljivosti

Program prizanesljivosti je institut odpustitve oz. znižanja glob, ki so predpisane za kršitev pravil konkurenčnega prava, udeležencem kartela.¹⁰ Višino glob ureja 73. člen ZPomK-1. Podjetje, ki ravna v nasprotju s pravili konkurenčnega prava, se kaznuje z globo do deset odstotkov letnega prometa v predhodnem poslovnem letu, odgovorna oseba podjetja pa se kaznuje z globo od 5.000 do 10.000 EUR. V primeru posebno hude kršitve pravil konkurenčnega prava se odgovorno osebo kaznuje z globo od 15.000 do 20.000 EUR.

⁷ Ferčič A., Je smiselna reforma programa prizanesljivosti?, *Pravna praksa*, 2010, št. 16–17, str. 16.

⁸ Zadeva C-360/09, *Pfleiderer AG* proti *Bundeskartellamt*, Z.Odl. 2001, str. I-5161.

⁹ Zadeva C-536/11, *Donau Chemie*, 2013, še neobjavljena.

¹⁰ Kartel ZPomK-1 opredeljuje kot sporazum ali usklajena ravnanja med dvema ali več konkurenti, katerih cilj je preprečevati, ovirati ali izkrivljati konkurenco na ozemlju Republike Slovenije z ravnani, kot so zlasti določanje nakupnih ali prodajnih cen ali drugih poslovnih pogojev, omejitev proizvodnje ali prodaje, razdelitev trga. Definicijo podaja tudi Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih pravilih, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami v nacionalni zakonodaji zaradi kršitev določb zakonodaje o konkurenci držav članic in Evropske unije. Ta opredeljuje kartel v členu 4 kot sporazum in/ali usklajeno ravnanje dveh ali več konkurentov, katerega namen je usklajevanje njihovega konkurenčnega ravnanja na trgu in/ali vplivanje na relevantne parametre konkurence s praksami. Pri tem primeroma našteva določanje ali usklajevanje nakupnih ali prodajnih cen ali drugih pogojev poslovanja, razdelitev trga, omejitve uvoza ali izvoza idr.

Primarno je program prizanesljivosti namenjen hitrejšemu zaznavanju kartelnega poslovnega vedenja in posledično odpravljanju njegovih negativnih posledic.¹¹ Zagotavlja prizanesljivejšo obravnavo kršiteljem pravil konkurenčnega prava, če ti v zameno ponudijo informacije in dokaze, ki konkurenčnemu organu omogočijo odkritje kartelov. Pogoj je, da konkurenčnemu organu prostovoljno predložijo informacije o kartelu. Gre za politiko »korenčka in palice«.¹²

Da bo program prizanesljivosti uspešen, mora onemogočiti razkritje podatkov, ki pa je ena največjih pomanjkljivosti programa prizanesljivosti.

3. Razkritje listin

3.1. Splošno

Podjetje, ki se odloči za sodelovanje v programu prizanesljivosti, mora konkurenčnemu organu predložiti visokokakovostne podatke o kartelu. Standard dokazov in informacij je torej postavljen visoko. Informacije so lahko podane pisno ali ustno, morajo pa biti predložene v smislu izjave podjetja (corporate statement) in niso zgolj navedbe ali mnenja.¹³ Podatki se nanašajo na obstoj kartela, njegovem načinu delovanja, ciljih, koluzijskih dobičkih, vlogi podjetja, ki razkriva informacije o kartelu, vlogi ostalih udeležencev in o stopnji intenzivnosti sodelovanja vseh udeležencev.

Gre za podatke, ki konkurenčnemu organu omogočijo začetek preiskave, ali pa dokaze, ki zagotovijo možnost ugotovitve kršitve 6. člena ZPomK-1 oz. člena 101 Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nad.: PDEU).¹⁴ Podjetje se torej samoobtoži, kar pa lahko ima negativne posledice v okviru zasebnopravnega varstva konkurenčnega prava.

Podjetje sicer prispeva k zaključku postopka v okviru javnopravnega varstva, vendar pa je to dejanje lahko podlaga za odškodninske tožbe ostalih udeležencev ali tretjih oseb. Ta okoliščina posledično povzroči stanje, ki je nezdržljivo z osnovnim namenom programa prizanesljivosti, ki temelji na visokih spodbudah za sodelovanje. Spodbude v smislu bodočih koristi

¹¹ Podobnik K., Program prizanesljivosti – novost v slovenski konkurenčnopравни ureditvi, Znanstvena revija Inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2009, str. 205.

¹² Repas M., Konkurenčno pravo v teoriji in praksi, Omejevalna ravnanja in nadzor koncentracij, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2010, str. 446–447.

¹³ Podobnik K., *ibid.*, str. 218.

¹⁴ UL C 326, 26. 10. 2012.

morajo biti tako visoke, da presegajo potencialne pozitivne posledice kartelnega delovanja. To pa bi bilo v primeru, da bi potencialni zasebni tožniki dostopali do vsebine izjav podjetij, nemogoče doseči. Podjetje bi sicer imelo korist, ker bi bila njegova globa odpisana ali zmanjšana, vendar pa bi v kasnejše zasebnopravnem postopku sodišče podjetje lahko obsodilo na plačilo odškodnine zaradi razkritja teh podatkov ali zaradi oškodovanja tretjih oseb.

Na ravni EU Obvestilo v točkah 33 in 34 jasno določa, da so izjave podjetij na voljo le naslovníkom povzetka relevantnih dejstev. Naslovníki in njihovi pravni zastopniki, ki so pridobili dostop v njihovem mnenju, se morajo zavezati, da ne bodo z mehničnimi ali elektronskimi sredstvi izdelali kopije informacij iz izjave podjetja ter da bodo te informacije uporabili samo za posebej opredeljene namene, določene v točki 34 Obvestila. Drugim strankam Obvestilo odreka možnost dostopa do izjav podjetij. Ta zaščita pa preneha v trenutku, ko podjetje samostojno razkrije vsebino izjave tretjim osebam.¹⁵ V RS Uredba v 6. členu določa, da je prijava storilca poslovna skrivnost¹⁶ in da lahko Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence (v nad.: Javna agencija RS) podatke in dokaze iz prijave razkrije zgolj podjetju, zoper katerega se vodi postopek ugotavljanja kršitve, po izdaji povzetka relevantnih dejstev v upravnem postopku. Način pregleda dokumentov določa 18. člen ZPomK-1. Do sprejetja Uredbe je bilo to področje zakonsko podnormirano, ker Javna agencija RS ni varovala položaja podjetja v skladu z določili Obvestila v točkah 33 in 34.

3.2. Vpliv zadeve Pfleiderer in Donau Chemie na razkritje informacij v programu prizanesljivosti

V zadevi *Pfleiderer* je stranka (industrijski kupec), ki je bila oškodovana zaradi obstoja kartela dekorativnega papirja, nemški konkurenčni organ zaprosila za dostop do dokumentov v spisu, da bi tako lahko pripravila odškodninsko tožbo. Organ je zavrnil dostop, ker bi s tem bila ogrožena učinkovitost programa prizanesljivosti.

Nemško nacionalno sodišče je vprašalo Sodišče EU, ali je razkritje informacij, povezanih s programom prizanesljivosti, v nasprotju z zakonodajo EU. Komisija je menila, da je potrebno razlikovati med izjavami podjetij, ki jih prostovoljno predložijo prosilci za ugodno obravnavo in ki so pripravljene

¹⁵ Podobnik K., *ibid.*, str. 219–221.

¹⁶ ZPomK-1 v 17. točki 3. člena določa, da so poslovna skrivnost podatki, katerih razkritje bi pomenilo nastanek občutne škode in so znani omejenemu krogu oseb.

posebej za namen sodelovanja v programu prizanesljivosti, ter drugimi dokumenti, ki jih predloži prosilec za ugodnejšo obravnavo.

Izjave podjetij se ne bi smele razkriti, saj bi s tem podjetje, ki sodeluje v programu prizanesljivosti, postavile v slabši položaj. Razkritje drugih dokumentov, ki jih podjetje predloži, pa bi moralo sodišče presoјati v vsakem konkretnem primeru posebej. Sodišče EU je odgovorilo, da je zaradi neobstoja zakonodaje EU na tem področju naloga nacionalnega sodišča, da za vsak posamezen primer v skladu z nacionalno ureditvijo določi pogoje, pod katerimi se žrtvam dovoli razkritje listin. Sodišče EU je odločilo, da ni hierarhije med dokumenti in da se mora nacionalno sodišče v posamezni zadevi odločiti na podlagi razmerja med javnim in zasebnim interesom. Javni interes je varstvo učinkovitega javnega izvrševanja pravil konkurence EU, ki pa je v zagotovitvi, da odločitev ne bo negativno vplivala na podjetja, ki se odločajo za sodelovanje v programu prizanesljivosti in posledično da ne bi prišlo do negativnega vpliva na učinkovit boj proti kartelom. Zaseben interes pa je interes zagotavljanja možnosti učinkovitega uresničevanja pravice do polnega nadomestila oškodovancem. Za presojo razmerja med javnim in zasebnim interesom se uporablja t. i. test tehtanja (balance test), ki je na ravni EU urejen z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Komisije in Sveta.¹⁷ V slovenski pravni red je test tehtanja vnesel Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (v nad. ZDIJZ) z novelo A dne 30. 6. 2005,¹⁸ s katerim se presodi, če pravica širše javnosti po razkritju informacij prevladuje nad pravicami po nerazkritju. Na tej podlagi se seštejejo negativni in pozitivni učinki morebitnega razkritja in se ugotovi, ali prevlada javni interes ali zasebni. Pri razkritju je potrebno upoštevati določbe 13.b člena ZPomK-1, ki derogira uporabo ZDIJZ. Ta člen v četrtem odstavku določa, da ne glede na ZDIJZ Javna agencija RS prosilcu za dostop do informacij javnega značaja zavrne dostop do podatkov, ki se nanašajo na tajnost vira, in podatke, ki so poslovna skrivnost podjetij.

Takšna odločitev Sodišča EU, ki je uvedla test tehtanja, je povzročila negotovost. Prvi problem je v tem, da se bodo odločitve nacionalnih sodišč zelo razlikovale, saj je odločitev v veliki diskreciji sodnika. Posledično lahko pride do neenakega obravnavanja znotraj EU in znotraj posamezne države članice. Odločitev Sodišča EU pa predstavlja tudi negotovost za podjetja, ki se odločajo za sodelovanje v programu prizanesljivosti. Tveganje razkritja listin je veliko, saj na ravni EU ni določeno pravno zavezujoče ukrepanje. Obstaja velika verjetnost, da se podjetja zato ne bodo odločala za sodelovanje v tem

¹⁷ UL L 145, 31. 05. 2001.

¹⁸ Uradni list RS, št. 61/2005.

programu, kar pa je velika izguba, saj program prizanesljivosti prinaša velike koristi in pripomore k odkrivanju kartelov.

Odločbi v zadevi *Pfleiderer* je sledila odločba v zadevi *Donau Chemie*. Kartel proizvajalcev tiskarskih kemikalij je nacionalni konkurenčni organ odkril v programu prizanesljivosti. Avstrijsko sodišče je presojalo prošnjo za dostop do prijave s strani tretje osebe. Avstrijski zakon je določal, da je dostop možen, če se s tem strinjajo vse stranke. Avstrijsko nacionalno sodišče je postavilo predhodno vprašanje Sodišču EU, in sicer ali je takšna ureditev v zakonu skladna z odločbo v zadevi *Pfleiderer*.

Sodišče je potrdilo pristop, sprejet v zadevi *Pfleiderer* in za presojlo v vsakem konkretnem primeru določilo tri kriterije, ki jih je potrebno presoditi. Prvi je interes tožnika, da vloži tožbo. Drugi je presoja negativnih učinkov razkritja informacij na program prizanesljivosti. Tretji pa, da se dostop do informacij zavrne le v primeru prevlade negativnih posledic. V primeru zavrnitve se zahteva tudi natančna obrazložitev. Sodišče EU je v zadevi *Donau Chemie* ugotovilo, da je avstrijska zakonodaja v nasprotju s pravom EU. Avstrijska zakonodaja je namreč določala, da lahko stranke v postopku pred sodiščem, ki je pristojen za konkurenčnopravne zadeve, nasprotujejo vpogledu v spis brez kakršnekoli obrazložitve. Ta možnost v praksi omogoča obstoj tveganja sistematičnega zavračanja vsakega zahtevka za vpogled v dokumente, vključno s tistimi, ki so pomembni za odškodninsko tožbo in jih oškodovanec ne bi mogel drugače pridobiti.

Odločitev sodišča v zadevah *Pfleiderer* in *Donau Chemie* je bila dodatna potrditev, da obstaja potreba po urejanju součinkovanja zasebnega in javnega izvrševanja konkurenčne zakonodaje v EU.

3.3. Ureditev v Direktivi

Nedavno je bila sprejeta Direktiva 2014(104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (v nad.: Direktiva 2014/104/EU)¹⁹, ki ureja problematiko razkritja listin. Njen namen je zagotoviti učinkovito izvrševanje pravil konkurenčnega prava, in sicer z optimizacijo součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja zakonodaje o konkurenci ter z zagotavljanjem žrtvam kršitve pravil konkurence EU, da lahko pridobijo polno nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli.

¹⁹ UL L 349, 5.12.2014.

Direktiva 2014/104/EU je bila sprejeta, ker trenutno veljaven pravni okvir ne podaja primerne ureditve součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja zakonodaje EU o konkurenci. Podjetje, ki se odloča za sodelovanje s protikonkurenčnim organom v okviru programa prizanesljivosti, ne more vedeti, ali bodo imeli drugi udeleženci in tretje osebe dostop do teh informacij. Takšen dvom lahko vpliva na odločitev podjetja. Iz tega razloga je bila večkrat izkazana potreba po ureditvi součinkovanja zasebnega in javnega izvrševanja. Evropski parlament je večkrat poudaril pomen javnega izvrševanja na področju konkurence in pozval Komisijo, naj zagotovi, da zasebno izvrševanje ne bo povzročalo grožnje učinkovitosti programa prizanesljivosti.²⁰

Direktiva 2014/104/EU v členih 5 do 8 poglavja II ureja razkritje dokazov. Člen 5(1) Direktive 2014/104/EU najprej opredeljuje pojem dokaza, kar so vse vrste dokazov, ki so dopustne v postopkih pred nacionalnimi sodišči v odškodninskih tožbah. Nadalje določa, da morajo države članice oškodovancem zagotoviti razkritje dokazov tudi takrat, če so ti dokazi del spisa organa pristojnega za konkurencu, če oškodovanec prikaže dejstva in dokaze, ki so mu na voljo pod razumnimi pogoji in verjetno utemeljujejo sum, da mu je nastala škoda, ki jo je povzročila toženčeva kršitev konkurenčne zakonodaje. Prav tako določa, da naj države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča odredijo razkritje teh dokazov, če stranka, ki zahteva razkritje, izpolni dva kumulativna pogoja. Ta stranka mora izkazati, da z dokazi pomembnimi za odločitev razpolaga nasprotna stranka ali tretja oseba in te dokaze podrobno opisati ali pa opredeliti to vrsto dokazov tako natančno, kot je mogoče na podlagi dejstev dostopnih pod razumnimi pogoji.

V členu 6 Direktive 2014/104/EU so določene omejitve razkritja dokazov, ki so v spisu organa pristojnega za konkurencu. V členu 6(6) je določeno, da sodišče v odškodninskem postopku nikoli ne sme odrediti razkritja izjav podjetij zaradi prizanesljivosti²¹ in vlog za poravnavo.²² Stroga prepoved

²⁰ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih pravilih, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami v nacionalni zakonodaji zaradi kršitve določb zakonodaje o konkurenci držav članic in Evropske unije, COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185 (COD)), Strasbourg, 4. 2. 2014, str. 2–3.

²¹ Izjava podjetij zaradi prizanesljivosti je urejena v členu 2(16) Direktive 2014/104/EU in pomeni ustno ali pisno poročilo ali dokumentacijo, ki ju podjetje ali fizična oseba ali njen zastopnik prostovoljno zagotovi organu, pristojnemu za konkurencu, in v okviru katerih so navedene informacije podjetja ali fizične osebe o kartelu in opis njegove vloge v njem. Izjava podjetja je bila pripravljena posebej za predložitev organu, pristojnemu za konkurencu, z namenom priznanja imunitete ali znižanja globe v okviru programa prizanesljivosti, in izključuje predhodne informacije, določene v členu 2(17) Direktive 2014/104/EU.

²² Vloga za poravnavo je opredeljena v členu 2(18) Direktive 2014/104/EU in pomeni poročilo, ki ga prostovoljno predstavi podjetje ali je predstavljeno v njegovem imenu organu,

razkritja izjav podjetij zaradi prizanesljivosti in vlog za poravnavo je določena zato, da bi podjetja še vedno bila pripravljena sodelovati v programu prizanesljivosti. Še vedno pa to izvzetje dokazov neupravičeno ne posega v pravico oškodovancem do odškodnine, saj imajo na voljo še ostale vrste dokazov. V členu 6(7) je določeno, da tožnik lahko vloži utemeljeno zahtevo, da sodišče dostopi do izjav podjetij zaradi prizanesljivosti in vlog za poravnavo z namenom, da se zagotovi, da njihova vsebina izpolnjuje opredelitve iz člena 2(16 in 18). Pri tej oceni lahko nacionalna sodišča zaprosijo za pomoč le ustreznemu organu, pristojnemu za konkurenco. Avtorjem zadevnih dokazov da sodišče možnost, da so zaslišani. Ostale stranke postopka in tretje osebe nimajo dostopa do teh dokazov. Člen 6(8) dopušča možnost, da je le del dokazov opredeljen kot izjava podjetja zaradi prizanesljivosti ali vloga za poravnavo. V tem primeru se preostali del dokazov lahko da na pogled v skladu z ostalimi določbami člena 6.

Člen 7 Direktive 2014/104/EU določa omejitve uporabe dokazov, ki so pridobljeni izključno z dostopom do spisa organa, ki je pristojen za konkurenco. V členu 7(1) je določeno, da izjave podjetij zaradi prizanesljivosti in vloge za poravnavo, ki jih je fizična ali pravna oseba pridobila izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, niso dopustne v postopku z odškodninsko tožbo ali pa so kako drugače zaščitene v skladu z veljavnimi nacionalnimi pravili, tako da se v celoti upoštevajo omejitve razkritja dokazov iz člena 6.

V členu 7(3) Direktive 2014/104/EU je še določeno, da države članice zagotovijo, da lahko dokaze, ki jih pridobi pravna ali fizična oseba izključno z dostopom do spisa organa pristojnega za konkurenco in za katere ne velja člen 7(1) in 7(2), v postopku z odškodninskim zahtevkom uporabi le navedena fizična ali pravna oseba oz. njen pravni naslednik. Iz tega izhaja, da je možnost uporabe dokazov, pridobljenih z dostopom do spisa konkurenčnega organa, omejena na določene subjekte ter da ti dokazi ne smejo postati predmet pravnega prometa. Omejitev uporabe ne sme preprečevati organom, pristojnim za konkurenco, da objavijo svoje odločitve v skladu s pravom EU ali z nacionalnim pravom držav članic.

pristojnem za konkurenco, v katerem prizna svoje sodelovanje pri kršitvi konkurenčnega prava in prevzame odgovornost za takšno kršitev konkurenčnega prava ali se je odreklo ugovarjanju takšnemu sodelovanju in odgovornosti, in je pripravljeno posebej za to, da bi organ, pristojen za konkurenco, lahko uporabil poenostavljeni ali hitri postopek.

4. Zaključek

Program prizanesljivosti je učinkovito sredstvo v boju proti kartelu, vendar pa ima nekaj pomanjkljivosti. Ena izmed največjih pomanjkljivosti je v tem, da podjetja, ki sodelujejo s konkurenčnim organom, ne vedo, ali bodo predložene listine razkrite tretjim osebam in ostalim udeležencem v kartelu. Žrtve kartela, ki se bodo odločale za odškodninsko tožbo, bodo potrebovale dokaze o obstoju kartela, saj bodo brez njih težko uveljavljale odškodnino za škodo, ki jim je bila s kartelnim ravnanjem povzročena. Ker je odkrivanje kartelov v javnem interesu, povrnitev škode žrtvam protikonkurenčnih ravnanj pa v zasebnem interesu, se lahko pojavi konflikt med zasebnim in javnim interesom. Ta konflikt pa je postal zelo odmeven z zadevo *Pfleiderer*. Sodišče je v tej zadevi podalo zelo diplomatski odgovor, ki povzroča veliko nejasnosti in zmede. V opisu razlogov in ciljev za sprejem Direktive 2014/104/EU je navedena tudi odločitev Sodišča EU v zadevi *Pfleiderer*.²³

Direktiva 2014/104/EU želi doseči součinkovanje javnega in zasebnega izvrševanja pravil konkurenčnega prava EU. To pomeni, da želi žrtvam zagotoviti možnost izterjati odškodnino, ki jim je nastala zaradi kartela. Poleg tega pa želi, da program prizanesljivosti ne izgubi svojega pomena zaradi grožnje razkritja listin v tem programu. V Direktivi 2014/104/EU je zapisano, da je program prizanesljivosti učinkovito sredstvo v bojih proti kartelom in da bi možnost razkritja listin izpodbila njegov namen. Zato so v njej zajete splošne omejitve konkurenčnim organom za razkritje listin. Direktiva 2014/104/EU zagotavlja brezpogojno varstvo za dve vrsti dokumentov, in sicer za izjave podjetij zaradi prizanesljivosti in vlog za poravnavo. Prav razkritje teh dveh vrst dokumentov bi pomenilo veliko tveganje za učinkovito uporabo programa prizanesljivosti.

Zagotovo je Direktiva 2014/104/EU zelo pomemben korak k povezavi zasebnega in javnega interesa. Vseeno pa se postavlja vprašanje njenega vpliva na prakso oz. kaj nova ureditev dejansko pomeni za žrtve kartelov in kaj za udeležence v kartelih. Oškodovanci bodo še vedno težko uveljavili odškodnino. Pravica do pridobitve dokazov je še vedno zelo omejena in opisana zelo abstraktno. Oškodovanci bodo še vedno morali natančno opisati dokaze, za katere verjamejo, da jih poseduje tožena stranka ali pa tretja oseba. Četudi je dokaz zelo pomemben za primer, ima sodišče še vedno možnost, da zahtevek za predložitev dokazov zavrne. Zavrne ga lahko z razlogom, da je zahtevek preširok ali pa da preveč posega v interes tožene stranke. Poleg tega se lahko v pravnih sistemih, ki niso seznanjena s sistemom Združenega Kraljestva ali pa Združenih držav Amerike, zgodi, da bo sodnik zavrnil

²³ Predlog stališča Republike Slovenije, *ibid.*, str. 3.

dostop do dokumentov, če bo menil, da je razkritje povezano s prevelikimi stroški. Direktiva 2014/104/EU podaja določene odgovore, vendar so ti odgovori še vedno preveč politični. V Direktivi 2014/104/EU so določena načela, ki zagotovo pomagata pri odločitvah sodnikov, vendar pa sodnikom še vedno pustijo dovolj diskrecije. Poleg tega lahko oškodovanci zahtevajo dokumente iz preiskave, ki je že zaključena. Povprečno konkurenčni organ preiskuje posamezen kartel več let, kar pomeni, da lahko oškodovanec zahteva odškodnino šele po daljšem času. S potekom časa se tudi spremenijo okoliščine in dokazi, spomini na škodo pa zbledijo.²⁴

Menimo, da Direktiva 2014/104/EU prinaša nekaj sprememb na bolje in da predstavlja novo stopnjo ureditve zasebnega in javnega izvrševanja pravil konkurenčnega prava. Po našem mnenju Direktiva 2014/104/EU še vedno precej varuje podjetja udeležena v kartelu in s tem tudi učinkovitost programa prizanesljivosti. Slednji z novo ureditvijo ne bo prizadet. Menimo, da se lahko celo poveča tudi njegova transparentnost, saj lahko konkurenčni organi bolj natančno pojasnijo, kakšne so pravice podjetij, ki sodelujejo v programu prizanesljivosti. Direktiva 2014/104/EU lahko ima pozitiven vpliv na program prizanesljivosti, saj se z njenim sprejetjem razreši bistvena pomanjkljivost programa. Še vedno pa ostaja problem za žrtve kartelov, ki bodo še vedno težko uveljavljali svoje pravice.

Urška Kupec, dipl. prav. (UN)*

²⁴ Howard, A., *ibid.*, str. 52–54.

* Študentka, Pravna fakulteta, Univerza v Mariboru, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: urska.kupec@gmail.com